DE GESCHIEDENIS VAN HET COLLEGIUM NEER-
LANDICUM DE EERSTE EN EENIGE MIDDELBARE
ONDERWIJSINRICHTING OP CURAÇAO, 1866-1871.

DOOR

FRED. OUDSCHANS DENTZ

Vóór 1819 was het onderwijs op Curaçao nog zeer primitief en gebrekkig. Eerst in genoemd jaar is er sprake van een regeling, toen bij Publicatieblad van 29 November No. 28 een „Provisio-neel reglement op het schoolwezen” werd vastgesteld.

Voor de kinderen van een groot aantal ingezetenen, vooral van de gegoeden, was het openbaar onderwijs niet bevredigend, en zoo ontstonden er langzamerhand particuliere onderwijs-inrichtingen, welke volgens de regeling van 1819 om „gewichtige redenen” konden worden toegelaten, mits het aantal dat van drie niet te boven ging.

Het regeeringsreglement van 1865 gaf voor het onderwijs op Curaçao dezelfde voorschriften als voor dat in Suriname, en in 1873 werd een verordening vastgesteld, regelende het onderwijs, welke in niets meer leek op haar voorgangster van 1819. Deze omvatte het lager onderwijs. Uitgebreid lager onderwijs deed in 1897 op Curaçao zijn intrede.

Middelbaar onderwijs is alleen in de jaren 1866 tot 1871 door een particuliere instelling gegeven. Het had dus wel een kort-stondig bestaan.

De bedoeling met de oprichting van deze middelbare school was Curaçaosche jongelieden na het verlaten van de lagere school voor universitair onderwijs op te leiden, zoodat de ouders hun kinderen daartoe niet naar buitenlandsche kostscholen (in Neder-land en Amerika) zouden behoeven te zenden of huisonderwijs te doen geven, waaraan groote kosten verbonden waren.

Te dien einde namen een aantal op den voorgrond tredende personen te Willemstad in 1865 het besluit een vereeniging te stichten, welke maatregelen zou beramen tot de invoering van middelbaar onderwijs.

Het waren in alphabetische volgorde de heeren Mathias Daal, dr. Ferguson, mr. J. W. Heldewier Vignon, lid van den kolonialen raad, mr. Sol. C. Henriquez, griffier bij de rechtbank, James A. Jones, koopman, lid van den kolonialen raad en lid van de rechtbank, mr. M. C. Römer, procureur, dr. Royer, mr. Abr. Matthieu de Rouville, procureur-generaal (de latere gouverneur), en ds. G. J. Simons.

Dit oprichtingscomité riep de vereeniging „Collegium Neerlandicum” in het leven, dat een kapitaal bijeenbracht voor de uitvoering van haar plannen. In korten tijd had het voldoende niet rentegevende aandeelel geplaatst, waardoor men in staat gesteld werd een gebouw aan te koopen en de uitzending en salariering van personeel te bekostigen. Als bestuur van dit Collegium Neerlandicum traden de heeren Heldewier Vignon, Henriquez, Jones, Römer en Simons op. Tijdens de oprichting der vereeniging was gouverneur der kolonie J. D. Crol, die in 1866 aftrad en door den procureur-generaal mr. A. M. de Rouville werd vervangen. Deze gouverneur werd als „een algemeen hoogstaand man en een vriend van ontwikkeling en vooruitgang” beschouwd. Hij werd niet alleen oprichter en aandeelhouder, maar tevens beschermer van het Collegium Neerlandicum, waaraan hij zijn zoon als leerling deed inschrijven.

Er werd nu in de Nederlandsche bladen een advertentie geplaatst, waarin een directeur en verder personeel werd opgeroepen. Daarop volgde de benoeming van den heer Pieter Maronier, een op 22 December 1825 geboren Rotterdammer, die hoofd eener school te 's-Hertogenbosch was, bezitter van de 'hoofdakte en akten Fransch, Duitsch en Engelsch en die bereid gevonden werd deze benoeming voor den tijd van vijf jaren te aanvaarden. Met hem werd in Nederland nog aangesteld de heer E. Bolink van Deventer.

De heer Maronier (broer van den toenmaals bekenden predikant), echtgenoot en twee dochttertjes vertrokken den 29sten Juli 1866 uit Amsterdam over Texel met het zeilschip „Curaçao Packet”, kapitein Ruiter (of De Ruyter). Met hen maakte de onderwijzer Bolink de reis mede en een zekere heer Tj. Baanstra.

Na een voorspoedige reis van 89 dagen, waarvan tal van bijzonderheden in een omzendbrief van den heer P. Maronier aan zijn broers en zusters te Leiden, 's-Gravenhage en Rotterdam worden verhaald, kwam het onderwijzersgezin den 25sten October, na St. Thomas te hebben aangedaan, te Willemstad aan en werd het aan de Handelskade door het bestuur van het Collegium

Neerlandicum begroet. Het begaf zich voorloopig naar een hotel om later in het gebouw zelf zijn intrek te nemen.

Het bestuur had uit het bijeengebrachte kapitaal een gebouw aangekocht, dat in gebruik van de Loge was, gelegen in de wijk Schaarloo tegenover Pietermaai, waarvan het door een breed water, het Waaigat, gescheiden was. Aangezien de Loge zelf dit gebouw had willen koopen, heeft dit aanleiding tot eenige wrijving gegeven, welke later echter tusschen beide vereenigingen werd bijgelegd.

Rondom het geelgekalkte gebouw was een flink terrein, omgeven door een hooge muur met enkele poortdeuren. Enkele bijgebouwen voor het bedienend personeel der school met hun gezinnen stonden op dit erf, waarop, zooals overal elders, een flinke regenbak aanwezig was. In den rotsachtigen tuin groeiden alleen cacteeën. Bloemen, zooals oleanders, rozen, jasmijnen en balsemieren, waren in houten bakken met teelaarde geplant.

De groote benedenzaal, waaromheen een galerij liep, werd bestemd voor de jongensafdeeling. Een meisjesafdeeling zou later in de bovenverdieping worden ondergebracht.

Over zijn woongelegenheden schrijft de heer Maronier, dat die ook in de bovenverdieping van het gebouw was gevestigd. Een ruime galerij sloot zich daarbij aan, vanwaar men een prachtig uitzicht had op de St. Annabaai. Noch in de woon- noch in de schoolruimten waren gordijnen of behang. De wanden waren wit gekalkt. Vloerkleeden en -zeil waren evenmin bekend; de vloeren waren van planken of plavuizen met het oog op kakkerlakken, schorpioenen, hagedissen enz. Jalouzieën zorgden overdag voor het temperen der zonnehitte. Als verlichting dienden kaarsen en kronen en kleinere hangers aan den muur, benevens enkele patent-olielampen. Bij gebrek aan muurkasten werden kasten aangeschaft, welke, evenals ander meubilair, alle van massief mahoniehout waren. Men sliep op veldezels, en bij deze eenvoudige inrichting van huis- en slaapkamers leverde het niet zooveel bezwaar op in de kamers van de bovenverdieping slaapgelegenheid voor de in het internaat opgenomen jongelui in te richten.

Het leerplan omvatte onderricht in Fransch, Duitsch, Engelsch en Spaansch, de oude talen, wiskunde geschiedenis en aardrijkskunde, en als bijvakken teekenen, muziek en gymnastiek. Voor het Spaansch werd de heer Pierre Chevallier Leon, een Curaçaoënaar aangesteld, aan wien tevens de 2de klasse werd toevertrouwd; de heer Bolink kreeg de 3de klasse en een ander Curaçaoënaar, Paul Curiel, de 4de klasse. De heer Maronier, die in Rotter-

dam met goed gevolg de teekenakademie had bezocht, gaf twee malen per week des avonds van 8 tot 9 uur teekenles. Aangezien hij in de muziek goed was onderlegd — hij was meermalen te Rotterdam als solist in de Doelenconcerten opgetreden — nam hij ook de muzieklessen voor zijn rekening. Voor de later opgerichte meisjesafdeeling kwamen twee vrouwelijke leerkrachten uit Nederland over, nl. de op 14 Juli 1836 te Rotterdam geboren onderwijzeres Marie Maronier, zuster van den directeur, en Mej. Jeanne Cocheret, eveneens uit Rotterdam.

Het toezicht over de inrichting, het personeel en de regeling der lesuren berustte bij den directeur.

De schooltijd was vastgesteld van 9 tot 3 uur. Deze tijd werd door een rustuur onderbroken, bestemd voor het nuttigen van het middagmaal, spel en ontspanning. Negerinnen brachten voor de leerlingen het middagmaal van huis, aangezien de meesten te ver van school woonden om daarvoor weg te gaan. Des Zaterdags was er geen school. De groote vacantie duurde vier weken, van half December tot half Januari.

Het bestuur had reeds per advertentie in *De Curaçaosche courant* van 11 Augustus bekend gemaakt, dat de opening van het Collegium vermoedelijk half September zou geschieden en den ouders verzocht bij den heer Jones opgave voor plaatsing der leerlingen te doen.

Na voldoende besprekingen en voorbereidingen met den directeur was het dan zoover gekomen, dat de opening op 5 November 1866 met 30 leerlingen kon plaats hebben. Den heer Maronier werd bij gouvernementsbesluit van 2 November 1866 No. 674 vergunning verleend tot het openen eener school, teneinde onderwijs te geven in de Nederduitsche, Engelsche, Fransche en Hoogduitsche talen en de verdere vakken van het lager onderwijs. Aan deze beschikking werd uitbreiding gegeven door de vergunning, om behalve de daarin genoemde vakken ook de vakken te doceeren van het uitgebreid lager en middelbaar onderwijs.

Dat de opening van het Collegium Neerlandicum met leede oogen werd gezien door de andere onderwijsinrichtingen op Curaçao, die daarvan zware mededinging vreesden, is wel uit verschillende feiten gebleken.

Er bestonden te Willemstad 3 particuliere scholen, die van de heeren Vargas, Huyke en Brouwer. Het Collegium Vargas, waarvan de heer C. M. Diaz de directie van C. Acosta had overgenomen, maakte 11 Juli 1866 een leerprogramma bekend met de namen van de leeraren, welke het 25 Augustus nogmaals publi-

ceerde, thans uitgebreider. Het aantal leerlingen bedroeg 72, waarvan de helft intern was. Ook adverteerde het, dat op Zaterdag avond van 7 tot 8 uur „conferencias filologicas” voor leerlingen en ouders zouden worden gehouden.

De Roomsche-Katholieke onderwijzer B. J. H. Huyke plaatste in *De Curaçaosche Courant* van 8 September 1866 een ingezonden stuk van den volgenden inhoud: „Door een vriendelijke hand werd mij dezen morgen eene prospectus van het collegium Neerlandicum. Hoe groot voorstander ook van alles wat het nut der kolonie kan bevorderen, en der vrijheid van onderwijs, indien zij niet door onedele middelen belemmerd wordt, mijne volle adhesie schenk, zij het mij echter vergund, eene enkele aanmerking betreffende de prospectus te maken.

De bedoelde prospectus doet in een harer regels uitkomen alsof op eene of meer alhier bestaande scholen „veel beloofd, en weinig nagekomen wordt”. Voor zoo veel mij stellig bekend is, hebben geene inrichtingen van onderwijs prospectussen doen verspreiden, dan het Collegie „Vargas” en mijne school. Daar gene (Vargas) zich aangaande „het beloven en nakomen” van zijne prospectus consequent gebleven is, zoo kan die insinuatie slechts alleen *mij* gelden, en daar zij eene beschuldiging inhoudt, haast ik mij, mij van die blaam te zuiveren en het goede publiek, dat zoo ligt daadzaken voor schijn aanneemt die inlichting te geven zoo noodzakelijk tot goed begrip van de zaak zelve.

Het is eene bij het hier bestaande Gouvernement, zoowel als bij het Ministerie van Koloniën bekende daadzaak, dat ik gedurende mijn 21-jarige loopbaan als onderwijzer alhier, de goedkeuring der bevoegde autoriteiten heb mogen verwerven.... Het jaar 1866 kan hierop eene uitzondering maken. Immers dit jaar ondervond ik niet alleen tegenwerking van eene te sterke en hier en daar onwettige concurrentie, maar werd ik bezocht door eene hevige en langdurige ziekte”.

Huyke geeft verder op hoe hij de leerstof moest beperken en gaat dan voort:

„En ziedaar dan nu als vanzelf aangetoond, hoe in 1865 door noodzakelijkheid des middels en in 1866 per pur principe, veel beloofd is en weinig nagekomen!!

„Ik zou nu mijne taak als afgesponnen kunnen beschouwen, indien ik hare oorzaak niet in verband behoorde te brengen met hare gevolgen.... Immers donkere wolken pakte zich samen om te gelegener tijd los te barsten en evenals in 1850 bij de oprichting der school der maatschappij en in 1857 bij de aankomst

van den heer Brouwer uit Suriname, het gebouw tot in deszelfs grondslagen te schokken en aan te tasten. Met niet zonder grond, durf ik vragen, vanwaar toch steeds dit verschijnsel?"

Huyke zocht dan de reden in zijn godsdienstige richting. Hij schrijft verder: „Overigens durf ik ouders en voogden, die zich natuurlijk aangetrokken gevoelen tot het schijnbaar schone en uitlokkende van de vele, zeer vele beloften, voorkomende in de prospectus van het Collegium Neerlandicum, maar waarvan de nakoming nog ver in het verschiet ligt, aanraden op hunne hoede te zijn, zich niet te vergapen aan de uiterlijken schijn, te denken dat niet alle veranderingen verbeteringen zijn, en ook alles geen goud is wat er blinkt".

(w.g.) B. H. J. Huyke.

Curaçao, 5 Sept. 1866.

De andere tegenstander was de heer A. Brouwer. Deze in 1857 uit Suriname gekomen onderwijzer, die op Curaçao een school geopend had, maakte in *De Curaçaosche Courant* van 27 October 1866 bekend, dat hij 1 Januari 1867 aan zijn school een meisjesafdeeling had verbonden, waarvan het lesgeld f 5.— per maand zou bedragen. Voor enkel Hollandsch onderwijs en voor het leeren van twee of meer talen zou dit lesgeld f 8.— in de maand zijn.

Ook wist de heer Brouwer gedaan te krijgen, dat bij gouvernementsbesluit van 16 November 1866 de vergunning van 30 October, om lager onderwijs te geven, werd uitgebreid tot uitgebreid lager en middelbaar onderwijs. Zulks werd in *De Curaçaosche Courant* van 17 November 1866 bekend gemaakt.

Na de eerste groote vacantie wies het aantal leerlingen bij de nieuwe inschrijving voor het Collegium Neerlandicum begin Januari 1867 van 30 tot over de 100, en na de toevoeging van de meisjesafdeeling breidde dit aantal zich nog aanzienlijk uit. Terecht kon men dus van een bloeiende onderwijsinstelling spreken. Na ongeveer een jaar bleek uit de opgedane ervaring, dat over het algemeen de meeste waarde aan onderwijs in Fransch, Duitsch, Engelsch en Spaansch werd gehecht, terwijl het doceeren in de zuivere uitspraak van het Nederlandsch als eerste vereischte werd gesteld. Dat er aan het Nederlandsch op Curaçao wel meer aandacht geschonken mocht worden, blijkt uit hetgeen de heer Maronier aan zijn familie schreef. „Het Hollandsch", aldus uit hij zich, „dat men hier hoort en leest is erbarmelijk, soms onverstaaenbaar, dit komt, omdat er hier door al de negers, de bedienden en zelfs in het huis van vele deftige families een patois wordt gesproken, dat het papiementsch heet en een zamenraapsel is

van het indisch, spaansch, engelsch en hollandsch zonder eenige grammaticale regelen. Ook mijne leerlingen spreken voor het meerendeel dit patois zeer vlug en gaarne, terwijl slechts enkelen zich gemakkelijk in het hollandsch uitdrukken; daarbij komt dan nog, dat ik onder hen verscheidene heb, die te New-York of elders in N.-Amerika woonden en te huis altijd Engelsch spreken, die mij niet begrijpen als ik hollandsch spreek, waardoor ik enkele vakken, zooals geschiedenis, aardrijkskunde enz. in de hoogste klasse in het engelsch moet behandelen".

De heer Maronier deelt ook een en ander van zijn secondant mee, van wien hij weinig of geen dienst heeft, aangezien die nooit iets aan vreemde talen heeft gedaan en er weinig begrip van heeft. Deze was, „altijd op dorpsscholen onder boerenpummels werkzaam geweest en bezit weinig tact om met knapen uit goede kringen om te gaan". De heer Maronier beoordeelt hem als iemand, die zeer op zijn gemak gesteld is, zich spoedig vermoeit en zeer langzaam is. Zijn traktement was / 1200.— per jaar, en de briefschrijver meent, dat men voor dat bedrag wel wat beters had kunnen krijgen. Hij hoopt niet, dat hij 5 jaar bij hem op Curaçao zal blijven, want zijn taak, die al zwaar was, werd er niet door vergemakkelijkt.

Ook buiten Curaçao had het Collegium Neerlandicum belangstelling en vertrouwen. Kostleerlingen kwamen er van St. Domingo, St. Thomas en van plaatsen van de kust van Zuid-Amerika. Voor hen moest een internaat worden ingericht. Ook van de afgelegen plantages op het eiland kwamen leerlingen van Maandag tot Vrijdag. Deze gebruikten hun maaltijden ten huize van den directeur, wiens echtgenoot de zorg voor de huisvesting en voeding van deze kostleerlingen op zich nam, hetgeen haar heel wat drukte verschafte.

Het C.N. was, zooals de heer Maronier schreef, het onderwerp van het gesprek in alle kringen op Curaçao. De indruk van de familie Maronier was zoowel van hun persoonlijkheid als van de werkzaamheden zeer gunstig en men koesterde de beste verwachtingen van de toekomst van de school, ofschoon het Collegium ook vele vijanden had, zooals al uit de aangehaalde ingezonden stukken in *De Curaçaosche Courant* is gebleken. Andere bijzondere onderwijsinrichtingen verlaagden hun prijzen om het te beconcurreren, maar aapten den heer Maronier in alles na, werkten hem tegen en benadeelden het collegium.

Deze eerste middelbare onderwijsinrichting zou zeker steeds in bloei zijn toegenomen, ware het niet, dat bij de wrijving tus-

schen de verschillende op het eiland wonende rassen, welke reeds van nature bestond, nog politieke moeilijkheden hun invloed hadden doen gelden.

De in 1870 op Curaçao ontstane moeilijkheden van politieken aard vonden voor een deel haar aanleiding in persoonlijke geschillen tusschen den heer Wagner, opvolger van gouverneur De Rouville, en den De Rouville opgevolgden procureur-generaal, mr. Sassen, die met zijn voorganger zeer bevriend was geweest. Volgens den heer Maronier kwam daardoor wrijving onder de leden van het bestuur zijner school en onder de ouders zijner leerlingen. Een en ander zou tot den ondergang, althans tot den achteruitgang, der school hebben geleid, welke in de eerste jaren met zooveel geestdrift ondersteund werd, maar die tengevolge van die woelingen op het eiland werd geschaad.

Het was begrijpelijk, dat de heer Maronier, toen de termijn van vijf jaren, waarvoor hij zich verbonden had, ten einde liep, geen lust gevoelde dien te verlengen. Zijn levenswerk, waaraan hij zich met zooveel ijver en toewijding met zijn echtgenoot had gegeven, kwijnde weg, en daarbij kwam de ziekte van mevrouw Maronier, voor wie het klimaat minder gunstig voor haar gezondheid was.

De familie Maronier keerde na de opheffing van het Collegium Neerlandicum in Juni 1871, naar het vaderland terug met den in 1857 gebouwden schoener Raphaël, kapitein Van de Velde Smit, een boot van 94 last, 178 tonnen. Het gezin bestond uit den heer Maronier, zijn echtgenoot mevrouw Maronier-Cort en drie dochters, waarvan een op 16 December 1866 op Curaçao geboren was.

Zijn zuster Marie Maronier bleef op Curaçao achter. Zij kwam van Juni 1871 tot Mei 1878 ten huize van de familie Heldewier Vignon als huisonderwijzeres, in welke betrekking zij die familie, blijkens een haar geschonken verklaring, veel voldoening gegeven heeft.

Na de opheffing van het Collegium Neerlandicum stichtte Leon met den heer A. D. Brusse een nieuwe school, terwijl ook Curiel later een school oprichtte, welke hij „Civilisador” noemde en daarna nog een andere school om tenslotte naar Panama te vertrekken. De heer Bolink ging naar Amerika, waar hij verder studeerde en promoveerde.

In Nederland teruggekeerd, bleven nog vele jaren de vriendschapsbanden bestaan tusschen de familie Maronier en vele Curaçaosche families, die zijn werk voor de cultureele verheffing

van Curaçao hebben gewaardeerd. Ongetwijfeld heeft de vijfjarige arbeid van den heer Maronier op Curaçao veel invloed gehad op tal van mannen, die later een belangrijke plaats in de Curaçaosche samenleving hebben ingenomen.

Bronnen: *Amigoe di Curaçao* van 26 Januari, 2 en 9 Februari 1935, als aanvulling op het Artikel van J. van den Bosch in *De Vacature* van 3 en 10 Juli 1934. Brieven, dagboek en aantekeningen van de familie Maronier.